

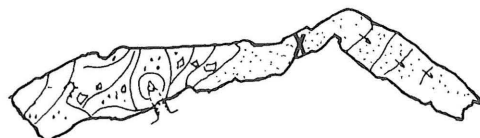
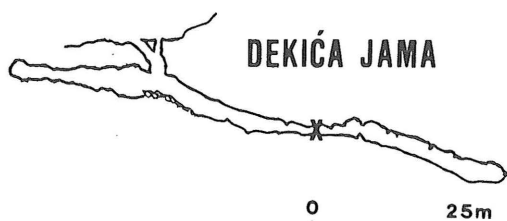
Podzemni skaritin *Speleaoodytes mirabilis* Mill. (Coleoptera, Carabidae) ponovo nađen

BRANKO JALŽIĆ

Punih 120 godina bio je poznat samo jedan primjerak slijepog skaritina u dinarskom kršu. Njega je pronašao J. Erber u nekoj nepoznatoj spilji u Hercegovini. Entomolog L. Miller opisao je ovog kornjaša kao novi rod i novu vrstu *Speleaoodytes mirabilis* 1863. god. Drugi slijepi skaritin pronađen je tek 1938. godine u spilji Pipistrelli kod Murgie u južnoj Italiji. I u ovom slučaju radilo se o posve novom kornjašu, dakle o novom rodu i novoj vrsti koju je opisao čuveni speleontomolog G. Müller 1938. pod imenom *Italoodytes stammeri*. Za ovog kornjaša, od kojeg je nađeno više primjeraka, utvrđena su i nova nalazišta, dok je *S. mirabilis* bio nađen na samo jednom, nama još uvijek nepoznatom nalazištu.

Zahvaljujući speleološkim istraživanjima na Poštaku (granica Like i Sj. Dalmacije) koja je obavljao SO PD »Željezničar«, otkriveno je 10. 06. 1984. novo nalazište *Speleaoodytes mirabilis*. To nalazište je Dekića jama kod Pribudića u Sj. Dalmaciji (Jalžić, 1984). Pronađena su dva primjerka ovog rijetkog kornjaša. Osim njih sabrani su i kornjaši *Typhlotrechus bilimeki kisenwetteri* (Schaum) i *Parapropus sericeus augustae* G. Müller, spiljske vrste koje se na ovom području redovito susreću.

Dekića jama je jednostavan speleološki objekt. Ima manju ulaznu jamu i kosi spiljski kanal dug 75 m. Nalazi se u šumi crnog graba i hrasta medunca (*Quercus-Ostryetum*), na

X mjesto nalaza

Speleaoodytes mirabilis Mill. u Dekića jami kod Pribudića
Foto: B. Krstinić

nadmorskoj visini od oko 740 m. Temperatura zraka u jami na dan nalaza iznosila je 7,5°C. Oba primjerka su pronađena pod komadima jelove daske u središnjem dijelu kanala sa zemljanim tlom. Tjedan dana poslije, jamu smo ponovno pomno pretražili ali druge primjerke nismo pronašli.

Iako neki autori (Miller, 1863, Müller, 1938, Holdhaus, 1954) smatraju da je *Speleaoodytes mirabilis* spiljski kornjaš, ipak rijetki nalazi ovog kornjaša u spiljskim prostorima upućuju na pretpostavku da on samo povremeno iz nekog drugog staništa dolazi u speleološke objekte.

THE DISCOVERY OF RARE BEETLE
SPELAEODYTES MIRABILIS MILLER, 1863
(Fol. carabidae; scaritinae) in CROATIA

SUMMARY

In 1863 L. Miller established a new taxon of Scaritine beetle *Spelaeodytes mirabilis* which was found in an unknown cave in Herzegovina (Yugoslavia). On the 10th of June, 1984 a new locality of this rare species was discovered. The site is Dekića jama, the pit near Pribudić, on the south-west slopes of Mt. Poštak (N-Dalmatia, Croatia, Yugoslavia). The finding place is the cave with a pitlike entrance, on 740 m NN, in the mixed oak and horn-

beam forest (Querco-Ostryetum). The specimens were found on the soil ground a piece of fir-wood board, at 7,5°C air temperature.

Although some authors consider *Spelaeodytes mirabilis* a cave beetle (Miller, 1863; Müller, 1938; Holdhaus, 1954), rare cave findings suggest the cave as a temporary dwelling place of the beetle. Presumably, it occurs in non-spelaeoan dwellings as well.

LITERATURA

- Holdhaus, K., 1954, Die Spuren der Eiszeit in der Tierwelt Europas Abhandlungen der Zoo. — Bot. Gesellschaft in Wien Band XVIII Universitätsverlag Wagner, Innsbruck
- Jalžić, B., 1984, Ponovni nalaz slijepog kornjaša *Spelaeodytes mirabilis* Miller, 1863, novi element u fauni kornjaša Hrvatske. Acta entomologica Jugoslavica, Vol. 20. Num. 1—2. Zagreb.
- Miller, L., 1863, Ein neuer Grottenkäfer aus der Gruppe der Scaritiden Wiener Entomol. Monatsch. VII Band, Wien.
- Müller, G., 1938, Italodytes stammeri nuovo genere e nuovo specie di carabidi cavernicoli dell'Italia meridionale.
- Atti del Museo civico di storia naturale, Vol. 13, (6) Trieste.

Speleoronilačka istraživanja Bože Paljetka

Cave Diving Explorations of Božo Paljetak

Dr. SREČKO BOŽIČEVIĆ

U povijesti ronilačkog istraživanja speleoloških objekata na području naše domovine nikako se ne smije zaboraviti niti podcijeniti postignute rezultate rada samostalnog ronilaca Bože Paljetka iz Zagreba. Njegova relativno kratka speleoronilačka aktivnost bila je ipak ispunjena zapaženim rezultatima, pa je potrebno da ih upoznamo.

Božo Paljetak rođen je 1945. godine, a intenzivno se bavi ronjenjem od 1962. godine. Završavajući studij prava bio je registriran kao samostalni ronilac za izvođenje podvodnih radova. Radeći i roneći u moru stekao je vrlo veliko iskustvo i bio je verziran za brojne građevinske zahvate u podvodnoj sredini.

Velika je razlika pri ronjenju u spiljama ili u slobodnim morskim dubinama, gdje uz dnevnu svjetlost postoji i neograničena mogućnost upravljanja vlastitim pokretima. Ronilac-žaba koji silazi u podzemlje sukobljava se u prvom redu s potpunom tamom, a zatim sa znatnom neprozirnošću vodenog ambijenta. Što je u nekim slučajevima jedna od velikih i teško savladivih teškoća. Istraživač tajni

podzemnih voda, u prvom redu, mora biti naoružan velikom dozom stipljivosti kao i mogućnošću kontrole vlastitih snaga, za tim mora poznavati domet i sigurnost opreme koju koristi pri svojim ispitivanjima.

Božo Paljetak je znao za sve ove pojedinosti i ponukan, vjerojatno, svojom urođenom znatiželjom, prihvatio je poziv da roni u podzemnim prostorima između Duvanjskog polja i Buškog blata. U kolovozu godine 1969. priključio se speleološkoj ekipi Instituta za geološka istraživanja iz Zagreba i započeo s ronjenjem u sifonskom bazenu ponora Kovači.

Zaronivši u ponoru Kovači prošao je sifon dug 40 m a dubok 8 m. Dalje nije ispitivao spiljski sistem, jer mu je to bio prvi uron i izron u do tada nepoznat spiljski prostor. Šteta što je bio sam i što na drugoj strani nije izašao na »kopno« te izvidio veličinu nadenog prostora. Podatak koji nam je prenio po povratku bila je konstatacija da se iza sifona nalazi velik prostor.

U izvor-pećini Ričini naišao je na splet kanala pod vodom u koje nije ulazio. Uron